

Weterani walk o wolność i niepodległość Polski

Weterani walk o wolność i niepodległość Polski

*Powstaniec styczniowy
Ochotnik wojny
polsko-bolszewickiej
Franciszek Klonowski*

Oddział w Gdańsku

Oprac. Mateusz Dąbrowski
Projekt graf. Katarzyna Lisiecka
OBUWiM w Gdańsku

M. Graym/24

Franciszek Klonowski (1846-1924)

weteran powstania styczniowego i wojny polsko-bolszewickiej

Powstanie styczniowe wybuchło w nocy z 22 na 23 stycznia 1863 r., 68 lat po trzecim rozbiórce Polski. Objęło zabór rosyjski, a w szczególności tzw. Królestwo Polskie. Na przestrzeni ponad półtorarocznych zmagani o wolność i niepodległość Ojczyzny w szeregach partyzanckich oddziałów walczyło około 200 tys. ochotników. Stoczyli oni blisko 1200 bitew i potyczek. Od października 1863 r. do kwietnia 1864 r. na czele Rządu Narodowego stał Romuald Traugutt, który był przywódcą powstania i znacząco przyczynił się do jego rozwoju. Niestety władze carskie wpadły na jego trop i 11 kwietnia 1864 r. został aresztowany wraz z innymi członkami Rządu Narodowego. Świetnie przygotowana przez Traugutta struktura władz powstańczych i komunikacja pomiędzy oddziałami partyzanckimi pozwoliła na kontynuowanie walki. 5 sierpnia 1864 r. Romuald Traugutt i czterech innych członków Rządu Narodowego zostało straconych na stokach Cytadeli Warszawskiej. Zanim jednak kąt założył stryczek na szyję przywódcy powstania, ten odwrócił się do tłumu Warszawiaków zgromadzonych na egzekucji i pożegnał ich, kresząc ręką znak krzyża. 30 tysięcy ludzi padło na kolana i odśpiewało Suplikację, a przerażeni Rosjanie zaczęli w pośpiechu i z lękiem opuszczać trybuny dla dygnitarzy. Po śmierci Romualda Traugutta, jesienią 1864 r. powstanie zaczęło wygasać, ale pojedyncze oddziały nadal toczyły walkę.

Powstaniec styczniowy, Franciszek Klonowski urodził się 20 lipca 1846 r. we wsi Przetycz w obecnym powiecie wyszkowskim. Pochodził z rodziny o bogatych tradycjach patriotycznych i wolnościowych. Jego ojciec Antoni walczył w powstaniu listopadowym, biorąc udział m. in. w bitwie pod Olszynką Grochowską. W wieku 5 lat Franciszek Klonowski przeniósł się z rodzicami do majątku p. Glinki w Szczawinie w powiecie ostrołęckim. Z zawodu był kowalem. Pracując w kuźni, wbrew obawom swego przełożonego, w 1863 r. naprawił broń pewnemu człowiekowi, dzięki pomocy którego po 4 tygodniach zasilił oddziały powstańcze. Wyreperował ukrytą i zardzewiałą broń należącą do jego ojca, weterana powstania listopadowego i stanął do walki z nieprzyjacielem. Stacjonował w Drozdowie na Podlasiu pod komendą Józefa Trąpczyńskiego, gdzie jego oddział został otoczony przez wojską moskiewską. Żołnierze, po 3 dniach oblężenia, odcięci od żywności, zostali oswobodzeni przez dwutysięczny oddział Jakuba Jasińskiego, do którego postanowił się przyłączyć z innymi powstańcami. Podczas pogoni za wojskami moskiewskimi, które otrzymały wsparcie innych oddziałów, powstańcy zostali pobici w potyczce pod Szygami k. Różana. Franciszek Klonowski został wówczas ranny w nogę i trafił do szpitala. Po 6-tygodniowej rekonwalescencji powrócił w powstańcze szeregi i uczestniczył w walkach pod dowództwem kpt. Konstantego Rynarzewskiego. Brał udział w potyczce pod Żyznowem w powiecie ostrołęckim (obecnie Żyzniewo), podczas której razem z gimnazjalistą Baranowskim podpalił zabudowania z których ogień prowadzili Moskale. Zgłosił się ochotniczo do wykonania

tego zadania i wykazując dużą odwagę, zmusił nieprzyjaciela do opuszczenia pozycji. Ostatnią potyczkę F. Klonowskiego stanowił bój stoczony nieopodal miejscowości Poręba.

Po klęsce Powstania Styczniowego powrócił w rodzinne strony. Rok później spotkał w Warszawie powstańca z którym służył w jednym oddziale. Okazał się on być rosyjskim szpiegiem. Franciszek Klonowski został aresztowany i osadzony w Cytadeli razem z powstańcem Baranowskim, który od roku pozostawał w więzieniu. Nie przyznając się do tej znajomości, Klonowski otrzymał wyrok 12 lat pobytu na Syberii oraz po odbyciu kary, nakaz osiedlenia się tam na stałe bez prawa powrotu do ojczyzny. Po kilkunastu latach pobytu na Syberii Franciszek Klonowski razem ze swoim towarzyszem uciekł z zesłania i po pięciomiesięcznej tułaczce dotarł do Odessy. Jego kompan udał się statkiem do Ameryki, a Klonowski przez Węgry, Austrię i Prusy po długiej wędrówce dotarł do swego stryja mieszkającego w Brodnicy, który podczas powstania listopadowego walczył w oddziale czwartaków. Dzięki pomocy pana Tucholki z Montowa, Franciszek Klonowski otrzymał fałszywe dokumenty wystawione na pruskiego poddanego. Przez wiele lat ukrywał się na różnych plebaniach. Pracował przy kościołach wykonując prace kowalstwa artystycznego, którego to fachu nauczył się podczas syberyjskiego zesłania. Ostatecznie osiadł i do śmierci mieszkał w Wawrowicach nieopodal Nowego Miasta Lubawskiego.

Franciszek Klonowski w wieku 74 lat jako ochotnik brał udział w wojnie z bolszewikami. Służył przez kilka miesięcy w 65. Pułku Piechoty w charakterze wywiadowcy.

30 kwietnia 1922 r. został odznaczony Orderem *Virtuti Militari* V klasy. Zmarł w szpitalu w Nowym Mieście Lubawskim 10 października 1924 r. Został uroczystie pochowany przy udziale licznych żałobników na cmentarzu parafialnym p.w. św. Tomasza Apostoła przy ul. Grunwaldzkiej w Nowym Mieście Lubawskim. W 2021 r. zabytkowy nagrobek F. Klonowskiego został odrestaurowany staraniem Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Gdańsku.

ODDZIAŁOWE BIURO UPAMIĘTNIANIA WALK I MĘCZEŃSTWA INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ POSZUKUJE, BADA, EWIDENCJONUJE, OTACZA OPIEKĄ I REMONTUJE GROBY WETERANÓW WALK O WOLNOŚĆ I NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI. JEŻELI ZNASZ MIEJSCA, W KTÓRYCH SPOCZYWAJĄ NASI BOHATEROWIE – WYPEŁNIJ WNIOSEK ZE STRONY WWW.IPN.GOV.PL I PRZEŚLIJ DO INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ